

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 ब्रिटीश संसदेने लागू केला आणि भारताला दोन स्वतंत्र राष्ट्रांमध्ये विभागले, भारत आणि पाकिस्तान. भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 ला 18 जुलै 1947 रोजी युनायटेड किंगडमच्या संसदेने शाही संमती दिली. आणि शेवटी, 15 ऑगस्ट 1947 रोजी भारत आणि पाकिस्तान दोन स्वतंत्र सार्वभौम राष्ट्रांमध्ये विभागले गेले.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 MPSC हा भारतीय राजकारण आणि शासनाच्या अंतर्गत व्यापकपणे विचारात घेतला जातो, तथापि, तो इतिहासाचा एक भाग देखील असू शकतो. भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 मधील प्रश्न प्रिलिम आणि मुख्य परीक्षेत विचारले जातात. आगामी परीक्षेची तयारी करणाऱ्या उमेदवारांनी विषयाची सर्वसमावेशक तयारी करणे आवश्यक आहे. खाली नमूद केलेल्या थेट लिंकचा वापर करून भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 MPSC नोट्स PDF डाउनलोड करा.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 काय आहे?

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 हा ब्रिटिश संसदेने लागू केला होता, ज्याला 18 जुलै 1947 रोजी शाही संमती मिळाली. शाही संमतीने भारताला स्वातंत्र्य मिळाले.

- भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 ने तरतूद केली की 15 ऑगस्ट 1947 ही तारीख भारत सरकार कायदा, 1935 अंतर्गत "नियुक्तीची तारीख) appointment date(" असेल आणि भारत आणि पाकिस्तान या दोन सार्वभौम अधिराज्य असतील.
- दोन्ही अधिराज्यांच्या संविधान सभेला कोणतेही संविधान तयार करण्याचा आणि स्वीकारण्याचा अधिकार निवडण्याचे स्वातंत्र्य आणि अधिकार देण्यात आले होते.
- ब्रिटीश संसदेने केलेले कोणतेही कृत्य, अगदी 1947 चा भारतीय स्वातंत्र्य कायदा देखील रद्द करण्याचे सर्व अधिकार संविधान सभेला दिले.
- 15 ऑगस्ट 1947 ते 26 जानेवारी 1950 पर्यंत भारतीय राज्यघटनेचा मसुदा तयार करण्यासाठी मसुदा समिती स्थापन करण्यात आली. मसुदा समितीने थेट तत्कालीन कायदामंत्री डॉ. बी.आर. आंबेडकर यांच्या नेतृत्वाखाली काम केले.
- या समितीने सध्याच्या प्रशासन पद्धतीवर सविस्तर विचारमंथन आणि चर्चा केल्यानंतर भारतीय राज्यघटनेचा मसुदा तयार केला. या मसुद्याला भारताचे राष्ट्रपती डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांची संमती मिळाली आहे.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 चा इतिहास

20 फेब्रुवारी 1947 रोजी तत्कालीन ब्रिटिश पंतप्रधान क्लेमेंट ऍटली यांनी भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 घोषित केला. क्लेमेंट ऍटलीच्या घोषणेनंतर लगेचच, मुस्लिम लीगने मुस्लिमांसाठी स्वतंत्र राष्ट्रासाठी देशाची फाळणी करण्याची मागणी केली.

- याबद्दल, ब्रिटिश सरकारने 3 जून 1947 रोजी स्पष्टपणे सांगितले की भारताच्या संविधान सभेने तयार केलेली कोणतीही राज्यघटना देशाच्या त्या भागांना लागू होणार नाही, जे ती स्वीकारण्यास तयार नाहीत.
- त्याच दिवशी म्हणजे 3 जून 1947 रोजी भारताचे व्हाईसरॉय असलेले लॉर्ड माउंटबॅटन यांनी फाळणीची योजना दिली, जी माउंटबॅटन योजना म्हणून प्रसिद्ध होती. या योजनेने सय्यद अहमद खान यांचा द्विराष्ट्र सिद्धांत लागू केला.
- काँग्रेस आणि मुस्लिम लीग यांनी एकत्रितपणे या योजनेवर सहमती दर्शविली आणि ती तात्काळ लागू करण्यात आली, ज्यामुळे भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 लागू करण्यात आला.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 ची वैशिष्ट्ये

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 ने भारतातील ब्रिटिश राजवटीचा अंत घोषित केला आणि 15 ऑगस्ट 1947 पासून भारत एक सार्वभौम राज्य बनले.

- या कायद्याने व्हाईसरॉय आणि गव्हर्नर-जनरल यांची कार्यालये रद्द केली, ज्यांची नियुक्ती ब्रिटीश राजाने प्रत्येक अधिराज्यासाठी केली होती. कारण, या कायद्यानंतर ब्रिटनची भारत सरकार आणि पाकिस्तान सरकारची कोणतीही जबाबदारी राहणार नाही.
- शिवाय, या कायद्याने दोन्ही अधिराज्यांना त्यांच्या संबंधित राष्ट्रांसाठी संविधान निवडण्याचे आणि ब्रिटीश सरकारने लागू केलेल्या कोणत्याही कायद्याला विरोध करण्याचे स्वातंत्र्य दिले.
- याने भारतासाठी राज्य सचिवांचे कार्यालय रद्द केले आणि त्यांची कार्ये राष्ट्रकुल व्यवहार खात्याच्या सचिवांकडे हस्तांतरित करण्यात आली.
- सर्व भारतीय रियासतांना भारताच्या वर्चस्वात किंवा पाकिस्तानच्या वर्चस्वात सामील होण्याचे किंवा स्वतःहून स्वतंत्र राहण्याचे स्वातंत्र्य दिले गेले.
- तसेच, ब्रिटीश राज्याच्या शाही पदव्यांमधून भारताचा सम्राट ही पदवी काढून टाकली.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 चा प्रभाव

- भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 संपूर्ण देशात आणि काँग्रेस आणि मुस्लिम लीग या दोन्ही पक्षांनी स्वीकारला होता.
- ब्रिटीश उदारमतवादी राजकारणी असलेले लॉर्ड सॅम्युअल यांनी असेही म्हटले की भारतीय स्वातंत्र्य कायदा हा "युद्धाशिवाय शांतता करार" आहे.
- ब्रिटीश आणि डॉ. राजेंद्र प्रसाद सारख्या अनेक महान भारतीय नेत्यांनी असेही सांगितले की, भारतातील ब्रिटीश राजवट संपल्यानंतर, ब्रिटीशांशी पुढील संबंध सद्भावना आणि परस्पर समंजसपणावर अवलंबून असतील.
- एकीकडे, या कायद्याने मुक्त भारताची सुरुवात झाल्यामुळे मोठ्या संख्येने लोक आणि नेते आनंदी होते. तरीही मौलाना अबुल कलाम आझाद 2 राष्ट्र सिद्धांताच्या निर्णयावर खूश नव्हते. 14 ऑगस्ट हा पाकिस्तानमधील मुस्लिमांसाठी एक दिवस असू शकतो, परंतु तो हिंदू आणि शीखांसाठी शोकाचा दिवस होता, असे त्यांनी नमूद केले.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 रद्द करणे

- नवीन राज्यघटनेने कायदे रद्द करण्याचा कायदेशीर अधिकार नेत्यांना दिलेला नाही. तरीही राज्यघटनेला स्वतंत्र कायदेशीर व्यवस्था बनवण्यासाठी कायद्याची साखळी तोडण्याचे काम केले गेले.
- भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 रद्द करण्याबाबत एक मनोरंजक वस्तुस्थिती अशी आहे की ब्रिटीश संसदेने हा कायदा रद्द करण्याच्या प्रक्रियेत हातभार लावला नाही.
- तथापि, कायद्याने भारत आणि पाकिस्तान या दोन्ही प्रांतांना स्वतः किंवा ब्रिटीश संसदेने किंवा अगदी भारतीय स्वातंत्र्य कायदा देखील रद्द करण्याचा अधिकार दिला.
- शेवटी, भारत आणि पाकिस्तानने 1947 चा भारतीय स्वातंत्र्य कायदा रद्द केला आणि त्यांची स्वतःची घटना तयार केली. भारतीय संविधानाच्या कलम 395 ने भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 प्रभावीपणे रद्द केला.
- सर्वात चांगली गोष्ट घडू शकली ती म्हणजे, राज्यघटनेचा स्वीकार केल्यामुळे, भारत यापुढे एक अधिराज्य राहिला नाही. तो प्रजासत्ताक देश बनला.

भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 वर MPSC प्रश्न

येथे भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 वरील काही प्रश्न आहेत, जे MPSC Question Paper मधून घेण्यात आले आहेत.

1. भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 च्या संदर्भात, खालील विधाने विचारात घ्या:

- 1) या कायदानुसार 15 ऑगस्ट 1947 पासून भारत आणि पाकिस्तान या दोन प्रादेशिक सरकारांची स्थापना करण्यात येणार होती.
- 2) नवीन राज्यघटना तयार होऊन त्याची अंमलबजावणी होईपर्यंत संविधान सभा विधानसभेचे काम करेल.
- 3) स्वातंत्र्यानंतर एक वर्ष ब्रिटीश राजवट भारतीय संस्थानांवर वर्चस्व कायम ठेवेल. ,
- 4) राष्ट्रांना राष्ट्रकुल सोडण्याची परवानगी नव्हती.
- 5) ब्रिटिश संसदेने भारतीय स्वातंत्र्य कायदा विधेयकाला भारतासाठी मंजूर केलेल्या सर्व विधेयकांपैकी 'सर्वात महान आणि सर्वोत्तम' म्हटले आहे.

खालील पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा:

- A. विधाने 1, 3, 5 अनुसरण करतात.
- B. विधाने 1, 2, 4 अनुसरण करतात.
- C. विधाने 1, 2, 5 अनुसरण करतात.
- D. विधाने 3, 4, 5 अनुसरण करतात.

Answer ||| C